

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

„ELASTYCZNOŚĆ POPYTU KONSUMPCYJNEGO W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH – ESTYMACJA NA PODSTAWIE KOMPLETNYCH MODELI POPYTU”

Zmiana sytuacji gospodarczej Polski po wstąpieniu do Unii Europejskiej przyczyniła się do szybkiego wzrostu dochodów ludności, przy jednoczesnej zmianie struktury konsumpcji. Zjawisko wysokiej konsumpcji przestało być domeną wyłącznie elit ekonomicznych, stając się zjawiskiem powszechnym. Tempo i skala tych zmian wymaga od naukowców ich wnikliwego i permanentnego śledzenia w celu podejmowania właściwych działań mających na celu poprawę sytuacji na rynku.

Zasadniczym celem badań opisanych w rozprawie doktorskiej było oszacowanie współczynników elastyczności popytu na dobra konsumpcyjne przy wykorzystaniu kompletnych modeli popytu. W pracy wskazano, że stosowanie jednorównaniowych modeli ekonometrycznych do analizy popytu konsumpcyjnego jest niewystarczające ze względu na brak addytywności oddzielnie analizowanych funkcji popytu oraz pominięcie warunków *a priori* wynikających z teorii ekonomii. Wobec powyższego w pracy przyjęto kompletny model popytu jako odpowiednie narzędzie do analizy popytu konsumpcyjnego. W pracy oprócz celu poznawczego postawiono również cel o charakterze metodycznym. Celem metodycznym było porównanie modelu liniowego (*Almost Ideal Demand System*) i modelu kwadratowego (*Quadratic Almost Ideal Demand System*) do modelowania współczynników elastyczności popytu konsumpcyjnego. Materiałem empirycznym, na którym oparto badania, były dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego w zakresie budżetów polskich gospodarstw domowych.

W pierwszej części pracy dokonano analizy zmian przeciętnej struktury wydatków konsumpcyjnych. Przeprowadzone badania wykazały, że przeciętne miesięczne wydatki na towary i usługi konsumpcyjne w analizowanym okresie badawczym systematycznie rosły. Dodatkowo największy udział w budżecie gospodarstw domowych stanowiły wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe (ok. 30%), wydatki na utrzymanie mieszkania i nośniki energii (ok. 20%) oraz wydatki na transport (ok. 10%). Ponadto przeciętna struktura wydatków konsumpcyjnych w Polsce uległa istotnym zmianom. Pod koniec analizowanego okresu można zauważyć rosnący udział wydatków na potrzeby dalsze i luksusowe oraz spadek udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe. Największą zmianę przeciętnej struktury wydatków konsumpcyjnych zaobserwowano w województwie podlaskim i lubuskim.

W dalszej części pracy zbudowano i wyestymowano kompletne modele popytu. W tym celu rozpatrzono kilka wersji kompletnych modeli popytu (LES, TRANSLOG, AIDS, QUAIDS) i na podstawie weryfikacji statystycznej przyjęto kwadratowy prawie idealny układ równań popytowych jako odpowiednie narzędzie do analizy popytu konsumpcyjnego. Dodatkowo kompletny model popytu został rozszerzony o zmienną demograficzną oraz zmienną czasową. W kolejnym etapie badań zostały wyznaczone podstawowe charakterystyki

popytu konsumpcyjnego (tj. współczynniki elastyczności popytu względem całkowitych wydatków oraz skompensowane i nieskompensowane współczynniki elastyczności cenowej) dla Polski ogółem oraz poszczególnych regionów.

Na podstawie oszacowanych współczynników elastyczności popytu ze względu na całkowite wydatki stwierdzono, że dla dwóch grup wydatków („żywność i zdrowie” oraz „łącność i edukacja”) wartości współczynników były mniejsze od jedności. Dodatkowo przeprowadzone badania wykazały, że dla analizowanych grup wydatków własne współczynniki elastyczności cenowej Hicksa były ujemne (oprócz dwóch grup wydatków). Największy wpływ efektu dochodowego zmiany ceny został zaobserwowany dla grupy „żywność i zdrowie”. Ponadto przy wysokim poziomie agregacji wydatków dla większości grup wydatków nie stwierdzono silnych zależności substytucyjnych bądź komplementarnych. Dodatkowo oszacowane wartości współczynników elastyczności cenowej Hicksa (własne) w poszczególnych regionach nie różniły się istotnie co może oznaczać, że efekt substytucyjny zmiany ceny w poszczególnych regionach był bardzo zbliżony. Natomiast zaobserwowano istotne różnice pomiędzy poszczególnymi regionami w sile reakcji popytu na zmianę całkowitych wydatków.

Słowa kluczowe: kompletny model popytu, elastyczność popytu, prawie idealny układ równań popytowych, AIDS, QUAIDS